

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 27 czerwca 2014 roku, powodowie J. S. (1) i D. S. (1) wnieśli o zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) w W.:

- na rzecz powoda J. S. (1) kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć syna Ł. S. (1) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 lipca 2013 roku do dnia zapłaty,

- na rzecz powódki D. S. (1) kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć syna Ł. S. (1) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 lipca 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 24.153 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu syna Ł. S. (1) wraz z odsetkami ustawowymi naliczanymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, na które złożyły się koszty organizacji ceremonii pogrzebowej, zakup odzieży, zakup kwiatów i zniczy, koszty poczęstunku po pogrzebie, ofiara dla księdza oraz koszt budowy nagrobka.

Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

(pozew k. 2-7)

W odpowiedzi na pozew, doręczony pozwanemu w dniu 25 sierpnia 2014 roku, pozwany wniósł o oddalenie obu powództw w całości oraz o zasądzenie od każdego z powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego, wedle norm przepisanych. Pozwany podniósł ponadto zarzut wadliwego doręczenia pozwu na inny adres niż ujawniony w KRS oraz wskazał, że dotychczas wypłacił powodom kwoty po 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć syna. Pozwany wskazał, że na gruncie niniejszej sprawy nie zachodzą przesłanki do zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia w żądanej przez nich wysokości. W zakresie dochodzonego przez powódkę odszkodowania z tytułu refundacji kosztów pogrzebu, pozwany podał, że przy uwzględnieniu sytuacji majątkowej powodów nie sposób uznać wydatku na wystawienie nagrobku w kwocie 15.000 zł oraz bliżej nieokreślonych kosztów pochówku w kwocie 8.000 zł za odpowiadające zwyczajom środowiska i możliwościom finansowym społeczności, do jakiej należą pozwani. Pozwany wskazał także, iż uchyla się od ponoszenia kosztów kwatery na cmentarzu, wykupionej przez powódkę od razu na 3 trumny, skoro w zdarzeniu, za skutki którego odpowiada, zginęła jedna osoba. Ponadto pozwany zakwestionował zasadność wliczenia do kosztów pogrzebu, określonych przez powódkę na kwotę 5.000 zł wydatków poniesionych przez nią na znicze i kwiaty, nabywane codziennie przez 11 miesięcy od pochówku.

(dowód doręczenia pozwu k. 59; odpowiedź na pozew k. 62-66)

Na dalszym etapie postępowania stanowiska procesowe stron nie uległy zmianie.

(stanowiska stron k. 80, czas nagrania: 00:00:48-00:01:01, k. 106, czas nagrania: 00:20:38-00:22:17)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Małżonkowie D. i J. S. (1) mieli dwóch synów: Ł. S. (1) i M. S. (1). Ł. S. (1) był ich pierwszym dzieckiem.

(bezsporne, a nadto zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34)

W dniu 29 kwietnia 2013 roku w miejscowości S. doszło do wypadku komunikacyjnego, w którym kierujący pojazdem marki V. (...) doprowadził do zderzenia z pojazdem marki F. (...), prowadzonym przez Ł. S. (1). Wyłącznie winnym wypadku był kierujący pojazdem marki V. (...). Na skutek ciężkich obrażeń odniesionych w wypadku Ł. S. (1) zmarł w trakcie hospitalizacji w dniu 8 maja 2013 roku. W chwili śmierci Ł. S. (1) miał 23 lata.

(bezsporne, a nadto zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34; kopia aktu zgonu Ł. S. k. 16)

W chwili wypadku kierujący pojazdem marki V. (...) był ubezpieczony w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w Towarzystwie (...) Spółce Akcyjnej w W., nr polisy OC KM- (...).

(bezsporne)

Ł. S. (1) mieszkał z rodzicami i z bratem. Był kawalerem, z zawodu był mechanikiem samochodowym. Nie sprawiał kłopotów wychowawczych, był grzeczny, miał plany na przyszłość, m. in. chciał otworzyć warsztat samochodowy na posesji rodziców. Ł. S. (1) był typem domatora, dużo czasu spędzał w domu z rodzicami – razem jedli posiłki, rozmawiali, oglądali telewizję, grali w karty. Ł. S. (1) pomagał rodzicom i ich wspierał. Rodzice bardzo go kochali. Powodowie planowali rozbudować dom tak, aby obaj synowie mogli w nim mieszkać także w przyszłości.

Śmierć syna była dla powodów szokiem, oboje płakali, nie dopuszczali do siebie myśli, że tak się stało. Oboje są teraz bardziej nerwowi niż wcześniej, nie chodzą na imprezy ani na sylwestra tak jak dawniej. Są przygnębieni, smutni, nie uśmiechają się, sprawiają wrażenie, jakby nie mogli znaleźć sobie miejsca. Przez pierwszy rok po śmierci syna, powodowie codziennie odwiedzali jego grób na cmentarzu oddalonym od ich miejsca zamieszkania o 6 km. Aktualnie na cmentarzu bywają raz lub dwa razy w tygodniu. Do chwili obecnej nie pogodzili się ze stratą dziecka.

J. S. (1) po śmierci syna stał się zamknięty w sobie, mało mówi, jest milczący, zamyślony, choć wcześniej taki nie był. Nie leczył się u żadnego specjalisty.

(bezsporne, a nadto zeznania M. S. k. 80-81, czas nagrania: 00:02:53-00:12:10; zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34)

U powoda wystąpiła prawidłowa, niepowikłana zaburzeniami psychicznymi reakcja żałoby, która trwa nadal i która wyraża się obniżeniem nastroju, przeżywaniem smutku, żalu, bólu, poczucia straty i tęsknoty, jak też koncentracją myślenia na temat syna (przez około rok od jego śmierci) oraz okresowymi zaburzeniami snu i apetytu (przez około 2 miesiące od śmierci syna). Rokowania na przyszłość są dobre, zaś nasilenie trudnych emocji – przeżywanych w ramach reakcji żałoby – zmniejsza się.

(pisemna opinia biegłego z zakresu psychologii k. 85-88)

D. S. (1) silniej przeżyła śmierć syna niż jej mąż. Powódka po śmierci syna leczyła się u lekarza ogólnego, który przepisał jej leki uspokajające, nie mogła spać, nie potrafiła znaleźć sobie miejsca. Obecnie zdarza się, że na uspokojenie zażywa melisę. Bardzo brakuje jej syna, ma wrażenie, że on jest i że go słyszy. Czuje, że się postarzała i że stała się smutna.

(bezsporne, a nadto zeznania M. S. k. 80-81, czas nagrania: 00:02:53-00:12:10; zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34)

U powódki na skutek śmierci syna wystąpiła silna reakcja żałoby powikłana zaburzeniami depresyjnymi (trwającymi do tej pory), wyrażającymi się: znacznym obniżeniem nastroju, płaczliwością, przeżywaniem smutku i żalu, przygnębieniem, poczuciem straty, tęsknotą, utratą sensu życia, myślami rezygnacyjnymi, pesymistycznym widzeniem własnej przyszłości, obniżeniem poczucia własnej wartości i przydatności, koncentracją myślenia na temacie syna z ograniczeniem innych spraw, okresowym zaprzeczaniem jego śmierci, wycofaniem z relacji interpersonalnych, zaburzeniami apetytu i łaknienia, zaburzeniami snu.

W ocenie psychologicznej powódka powinna podjąć leczenie psychiatryczne i psychologiczne (psychoterapię), bez których rokowanie co do jej stanu zdrowia psychicznego jest niepewne. Od śmierci syna powódka nie uruchomiła mechanizmów adaptacyjnych. Nie próbuje zmienić sposobu myślenia, przeżywania, nie szuka rozwiązań, nie poszukuje sensu czy aktywności mogących przynieść ulgę w cierpieniu. Wydaje się, że na głębokim, wewnętrznym

poziomie postrzega pozytywną zmianę w swoim funkcjonowaniu jako niemożliwą, bo równoznaczną ze zdradą i porzuceniem synu. Powódka wymaga specjalistycznej pomocy.

(pisemna opinia biegłego z zakresu psychologii k. 89-93)

Powódka poniosła koszty pogrzebu syna w łącznej kwocie 23.665 zł. Obejmowały one wykup miejsca na cmentarzu (1.458 zł) z piwnicą na 3 trumny (3.942 zł), zezwolenie na ustawienie nagrobka (216 zł) koszt wykonania nagrobka (14.969 zł), koszt odzieży dla zmarłego i odzieży żałobnej (561 zł), koszt wieńców pogrzebowych (575 zł) oraz koszty organizacji pogrzebu, w tym koszt trumny, tabliczki, przygotowania zwłok, wystawienia w kaplicy, autokarawanu, nekrologów, przywozu księdza, pochowania zwłok oraz autokaru (3.618 zł).

(zamówienie i pokwitowanie k. 18-19; faktury VAT k. 20-25; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34)

Pomnik na grobie Ł. S. (1) nie odbiega wyglądem od innych pomników na cmentarzu.

(zeznania M. S. k. 80-81, czas nagrania: 00:02:53-00:12:10; zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34)

W piśmie z dnia 28 maja 2013 roku, doręczonym stronie pozwanej w dniu 4 czerwca 2013 roku, pełnomocnik powodów zgłosił szkodę związaną ze zgonem Ł. S. (1) i wniósł o zapłatę na ich rzecz kwot po 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

(pismo z dnia 28 maja 2013 roku k. 30-32; data doręczenia – obwoluta akt szkodowych D. S. i J. S.)

Na mocy decyzji z dnia 24 czerwca 2013 roku pozwany wypłacił powodom tytułem zadośćuczynienia kwoty po 20.000 zł.

(decyzje – nieponumerowane akta szkodowe D. S. i J. S. oraz k. 41 i 45 akt sprawy)

W piśmie z dnia 23 lipca 2013 roku pełnomocnik powodów wniósł odwołanie od ww. decyzji, ponownie domagając się przyznania na ich rzecz kwot po 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć syna.

(pismo z dnia 23 lipca 2013 roku – nieponumerowane akta szkodowe D. S. i J. S. oraz k. 33-35 akt sprawy)

W odpowiedzi z dnia 5 sierpnia 2013 roku strona pozwana podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko i odmówiła przyznania powodom dalszego zadośćuczynienia.

(pisma z dnia 5 sierpnia 2013 roku – nieponumerowane akta szkodowe D. S. i J. S. oraz k. 38-40 i 42-44 akt sprawy)

Powód ma 57 lat, prowadzi gospodarstwo rolne oraz zajmuje się dorywczymi pracami. Miesięcznie uzyskuje dochód w kwocie około 500 zł netto. Powódka ma 54 lata, z wykształcenia jest krawcową, zatrudniona jest na umowę o pracę, z tytułu której uzyskuje miesięcznie wynagrodzenie w kwocie około 1.400 zł netto. W 2013 roku powódka uzyskała dochód w wysokości 4.593,42 zł.

(zeznania J. S. k. 107, czas nagrania: 00:03:21-00:11:14; zeznania D. S. k. 107-108, czas nagrania: 00:11:14-00:20:34 ; oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania k. 8-10, 11-13 ; kopia deklaracji PIT-37 k. 52)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o materiał dowodowy zebrany w przedmiotowej sprawie w postaci załączonych do akt dokumentów, a także w postaci dokumentów znajdujących się w załączonych do niniejszej sprawy aktach szkodowych. Ustalając stan faktyczny, Sąd wziął również pod uwagę zeznania powodów i zeznania świadka M. S. (1), które były spójne i się pokrywały. Sąd nie znalazł podstaw, by odmówić im przymiotu wiarygodności. Sąd uwzględnił także pisemne opinie biegłego sądowego z zakresu psychologii, ponieważ były one rzetelne, logiczne i

spójne, a ich stanowcze wnioski poprzedzone zostały analizą akt oraz pogłębionymi wywiadami z powodami. Poza tym strony nie zgłaszały do wymienionych opinii żadnych zastrzeżeń.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Powództwo jest częściowo zasadne.

W pierwszej kolejności podnieść należy, iż zasada odpowiedzialności pozwanego nie była sporna, jednak dla porządku wskazać należy, że zgodnie z art. 435 § 1 k.c. w związku z art. 436 k.c., samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. Według natomiast art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152 ze zmianami), z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Z mocy art. 36 ust. 1 wymienionej ustawy, odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego. W świetle przywołanych przepisów nie ma wątpliwości co do tego, że odpowiedzialność pozwanego zakładu ubezpieczeń ma charakter akcesoryjny w stosunku do odpowiedzialności samoistnego posiadacza pojazdu i że powodowie mogą dochodzić zgłoszonych roszczeń bezpośrednio od pozwanego zakładu ubezpieczeń.

Roszczenia zgłoszone przez powodów oparte zostały na podstawie art. 446 § 1 k.c., zgodnie z którym, jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł oraz na podstawie art. 446 § 4 k.c., stanowiącego, że sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Zadośćuczynienie za krzywdę, przewidziane w § 4 art. 446 k.c. stanowi dodatkowe roszczenie, którego osoby najbliższe zmarłemu mogą żądać obok odszkodowania określonego w art. 446 § 3 k.c. Na jego podstawie kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny. Ustalenie krzywdy ma zatem podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu naruszenia (natężenie i czas trwania), trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy (zob. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210). W judykaturze akcentuje się również, iż na rozmiar krzywdy związanej ze śmiercią osoby bliskiej mają przede wszystkim wpływ: charakter więzi, jaka łączyła pokrzywdzonych ze zmarłym, okoliczności, w jakich nastąpiła jego śmierć, skutki w postaci poczucia stagnacji, utraty radości życia, lęku przed przyszłością, a także wiek i sytuacja rodzinna pokrzywdzonych, dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia i pustki, wstrząs psychiczny, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia osoby bliskiej (nerwicy, depresji), stopień, w jakim pokrzywdzony potrafi się odnaleźć w nowej rzeczywistości (zob. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509, wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923, wyrok SA w Krakowie z 9 listopada 2011 r., I ACa 989/11; wyrok SA w Lublinie z dnia 8 sierpnia 2012 r. I ACa 330/12).

Zadośćuczynienie zasądzone w związku ze śmiercią osoby bliskiej ma kompensować nie tylko doznany ból spowodowany śmiercią tej osoby, ale też przedwczesną utratę członka rodziny, która zawsze będzie nieodwracalna w skutkach. W swoim założeniu zadośćuczynienie ma w całości zrekompensować krzywdę, pomóc w przezwyciężeniu przykrych doznań i wspierać realizację tych celów pokrzywdzonego, które zostały udaremnione przez negatywne doświadczenia. Wysokość zadośćuczynienia powinna przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, jednak musi

być utrzymana w rozsądnych granicach, tym samym nie może być nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i prowadzić do wzbogacenia pokrzywdzonego przez niezasadne czerpanie korzyści z faktu naruszenia (zob. wyrok SN z 10 marca 2006 r., IV CSK 80/05, OSNC 2006/10/175). Subiektywny charakter krzywdy ogranicza przydatność kierowania się przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia sumami zasądzonymi z tego tytułu w innych przypadkach, jednak przesłanki tej całkowicie nie eliminuje. Ze względu na nieprzeliczalność krzywdy na pieniądze konfrontacja danego przypadku z innym może dać wyłącznie orientację co do wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia zasądanego w innym przypadku i pomaga uniknąć dysproporcji (zob. wyrok SN z dnia 15 stycznia 2014 roku I CSK 215/13, LEX nr 1438640, uzasadnienie wyrok SN z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005/2/40, wyrok SN z dnia 22 czerwca 2005 r., III CK 392/04, LEX nr 177203 i wyrok SN z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 78/08, LEX nr 420389). Dodać przy tym wypada, że zadośćuczynienie określone w art. 446 § 4 k.c. jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, a ta w istocie nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego. Jedynie rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, która pośrednio może rzutować na umiarkowany jego wymiar i to w zasadzie bez względu na status społeczny oraz materialny poszkodowanego. Przesłanka przeciętnej stopy życiowej nie może pozbawić omawianego roszczenia funkcji kompensacyjnej i eliminować innych istotniejszych czynników kształtujących jego rozmiar i ma charakter tylko uzupełniający (zob. wyrok SN z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1266/00, niepublikowany oraz wyrok SN z dnia 3 czerwca 2011 r. sygn. akt III CSK 279/10, Lex nr 898254).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, iż powodowie jako rodzice zmarłego Ł. S. (1) niewątpliwie są osobami bliskimi w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. W ocenie Sądu nie ma żadnych wątpliwości, że śmierć dziecka, zwłaszcza w młodym wieku jest jednym z najbardziej tragicznych i traumatycznych przeżyć w życiu człowieka i już sam ten fakt – niezależnie od okoliczności konkretnego przypadku – czyni rozmiar doznanej krzywdy ogromnym. Śmierć dziecka w każdym przypadku stanowi nieopisaną tragedię rodziców, z której nie sposób „się podnieść”. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie rozmiaru szkody jest nagły i niespodziewany charakter śmierci, jakim jest śmierć na skutek wypadku drogowego. Niespodziewana śmierć dziecka stanowi dla członków rodziny zawsze większy wstrząs niż śmierć osoby starszej, szczególnie po okresie choroby, kiedy to wszyscy mają czas żeby w pewnym stopniu przygotować się na tragedię. W tym miejscu podnieść należy, iż życie ludzkie nie ma ceny. Nie można bowiem wyrazić i ustalić w sposób ekonomiczny powstałej w związku z tym krzywdy, tym bardziej gdy śmierć osoby bliskiej ma charakter nagły i nieprzewidywany, i spowodowana jest wyłącznie działaniem osoby drugiej. Dolegliwości psychofizyczne powstałe w związku z taką tragedią niekoniecznie muszą się tu przejawiać w jakiejś chorobie. Chodzi o sam fakt i o powstałe w związku z tym cierpienia – pustkę, lęk i samotność – które są oczywiste. Jest rzeczą notoryjną, iż poważne cierpienia moralne i ból po śmierci dziecka wpływają ujemnie na sprawność psychofizyczną rodziców, osłabiają ich energię życiową i inicjatywę oraz powodują wycofanie z życia towarzyskiego, co zresztą – jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego – dotknęło także powodów. W realiach niniejszej sprawy nie bez znaczenia jest też i to, że powodowie przez całe życie mieszkali z synem, spędzali z nim wspólnie czas i mogli liczyć na jego wsparcie, co niewątpliwie jeszcze bardziej wzmacnia ich cierpienia.

Dokonując oceny żądania powoda J. S. (1), Sąd doszedł do przekonania, że odpowiednie zadośćuczynienie stanowi kwota 80.000 zł. W tym względzie Sąd kierował się wcześniej poczynionymi uwagami, jak też uwzględnił indywidualny zakres cierpień powoda przejawiających się w tym, że powód na skutek straty syna stał się wycofany, mało mówny i zamknięty w sobie, zaś przez około dwa miesiące od śmierci syna występowały u niego okresowe zaburzenia snu i apetytu, a przez około rok jego myślenie koncentrowało się wokół utraconego dziecka. Sąd miał również na uwadze, iż choć u powoda wystąpiła prawidłowa, niepowikłana zaburzeniami psychicznymi reakcja żałoby, to jednak trwa ona nadal i wyraża się obniżeniem nastroju, przeżywaniem smutku, żalu, bólu, poczucia straty i tęsknoty. Z drugiej strony uwzględnić należało, że powód po śmierci syna nie wymagał ani nie wymaga leczenia, rokowania na przyszłość są dobre, a nasilenie trudnych emocji – przeżywanych w ramach reakcji żałoby – zmniejsza się.

Dokonując natomiast oceny żądania powódki D. S. (1), Sąd – kierując się wcześniejszymi rozważaniami oraz mając na uwadze fakt, iż śmierć syna odcisnęła się na niej silniej niż na powodzie – doszedł do przekonania, że odpowiednie zadośćuczynienie w przypadku powódki stanowi kwota 100.000 zł. U powódki wystąpiła bowiem silniejsza, niż

u jej męża, reakcja żałoby powikłana zaburzeniami depresyjnymi, które trwają do tej pory, a które wyrażają się: znacznym obniżeniem nastroju, płaczliwością, przeżywaniem smutku i żalu, przygnębieniem, poczuciem straty, tęsknotą, utratą sensu życia, myślami rezygnacyjnymi, pesymistycznym widzeniem własnej przyszłości, obniżeniem poczucia własnej wartości i przydatności, koncentracją myślenia na temacie syna z ograniczeniem innych spraw, okresowym zaprzeczaniem jego śmierci, wycofaniem z relacji interpersonalnych, zaburzeniami apetytu i łaknienia oraz zaburzeniami snu. Jak wynika z opinii biegłego z zakresu psychologii powódka powinna podjąć leczenie psychiatryczne i psychologiczne (psychoterapię), bez których rokowanie co do jej stanu zdrowia psychicznego jest niepewne. Od śmierci syna powódka nie uruchomiła mechanizmów adaptacyjnych, nie próbuje zmienić sposobu myślenia, przeżywania, nie szuka rozwiązań, nie poszukuje sensu czy aktywności mogących przynieść ulgę w cierpieniu, co spowodowane jest tym, iż pozytywną zmianę w swoim funkcjonowaniu postrzega jako niemożliwą, gdyż równoznaczną ze zdradą i porzuceniem synu. Ponadto powódka po śmierci syna leczyła się u lekarza ogólnego, zażywała leki uspokajające, a do dziś wydaje się jej, że syn nadal żyje i że go słyszy.

W związku z powyższym oraz uwzględniając dokonane przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym wpłaty na rzecz powodów w kwocie po 20.000 zł, Sąd tytułem dopłaty zadośćuczynienia na rzecz powoda zasądził kwotę 60.000 zł, oddalając w pozostałym zakresie jego żądanie, zaś na rzecz powódki Sąd zasądził kwotę 80.000 zł zgodnie z żądaniem pozwu.

Rozstrzygnięcie co do odsetek od kwot zasądzonych tytułem dopłaty zadośćuczynienia, Sąd oparł na art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

Zgodnie z przyjętą w prawie cywilnym zasadą, dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne. W razie wyrządzenia szkody czynem niedozwolonym odsetki należą się poszkodowanemu już od chwili zgłoszenia roszczenia o zapłatę. Stosownie bowiem do treści art. 455 k.c. w tej bowiem chwili staje się wymagalny obowiązek sprawcy szkody do spełnienia świadczenia, który wynika ze stosunku prawnego łączącego sprawcę szkody i poszkodowanego. Wymagalne roszczenie o zadośćuczynienie powoduje stan opóźnienia po jego sprecyzowaniu co do wysokości i wezwaniu dłużnika do zapłaty konkretnej kwoty z tego tytułu. Zgodnie z art. 14 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, w terminie 30-dniowym, liczonym od dnia zawiadomienia o szkodzie, ubezpieczyciel ma obowiązek wypłacić bezsporną część odszkodowania. Jeżeli sprawca szkody uważa, że dochodzone roszczenie jest wygórowane, to może zapłacić świadczenie w wysokości ustalonej przez siebie. Jeżeli natomiast okaże się, że zapłacone świadczenie jest w niższej wysokości od orzeczonego przez sąd, to osoba odpowiedzialna za szkodę ma obowiązek pokryć niedopłatę oraz uiścić odsetki od tej niedopłaty, jeżeli poszkodowany będzie ich żądał (zob. wyrok SN z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09). Z tego względu wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie - które jest, zgodnie z art. 455 k.c., roszczeniem bezterminowym – należy wiązać z datą zgłoszenia zobowiązanemu roszczenia sprecyzowanego co do jego wysokości. Może to nastąpić w dacie zgłoszenia szkody lub w terminie późniejszym (zob. wyrok SA w Wrocławiu z dnia 12 grudnia 2012 r. sygn. akt I ACa 1280/12, Lex nr 1312128). Wskazać można w tym miejscu, iż powyższe stanowisko jest już utrwalone w najnowszym orzecznictwie sądowym (zob. np. wyrok SA w Łodzi z dnia 15 marca 2013 r. sygn. akt I ACa 1262/12; wyrok SA w Katowicach z dnia 8 marca 2013 r. sygn. akt I A Ca 1043/12). Z kolei zgodnie z art. 481 § 1 i § 2 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zaś jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, iż zgłoszenie szkody nastąpiło w dniu 4 czerwca 2013 roku. W tym samym dniu powodowie określili wysokość żadanego zadośćuczynienia na kwoty po 100.000 zł. Strona pozwana w dniu 24 czerwca 2013 roku podjęła decyzję o przyznaniu powodom zadośćuczynienia w wysokości po 20.000 zł. Oznacza to, że strona pozwana pozostawała w opóźnieniu w zapłacie należnego powodom zadośćuczynienia począwszy od dnia 5 lipca 2013 roku, tj. po upływie 30 dni od dnia zgłoszenia szkody i żądania

zapłaty zadośćuczynienia. Z tego względu odsetki ustawowe zasądzić należało od dnia 5 lipca 2013 roku, a żądanie ich zapłaty za okres wcześniejszy należało oddalić w stosunku do obojga powodów.

Przechodząc do oceny roszczenia powódki dotyczącego zwrotu kosztów pogrzebu syna zważyć trzeba, iż w świetle art. 446 § 1 k.c. obowiązek zwrotu tych kosztów obejmuje przede wszystkim koszty związane bezpośrednio z pogrzebem (np. przewóz zwłok, nabycie trumny, zakup miejsca na cmentarzu i inne), jak również zwrot wydatków, odpowiadających zwyczajom danego środowiska. Do tych wydatków zalicza się koszt postawienia nagrobka (w granicach kosztów przeciętnych, jeżeli nawet koszty rzeczywiste były znacznie wyższe, np. z uwagi na materiał lub wystrój nagrobka, wyższe), wydatki na wieńce i kwiaty, koszty zakupu odzieży żałobnej itp. Do tych wydatków należy zaliczyć także wydatki na poczęstunek biorących udział w pogrzebie osób, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku, skoro jest to zwyczaj w zasadzie powszechnie przyjęty, zwłaszcza jeżeli jest w danym środowisku stosowany, i dotyczy przede wszystkim krewnych zmarłego (bliźszych i dalszych członków rodziny), jak również innych osób bliżej ze zmarłym związanych, np. najbliższych współpracowników (zob. wyrok SN z dnia 6 stycznia 1982 r., sygn. II CR 556/81, LEX nr 8388). Podkreślić przy tym wypada, że koszty pogrzebu powinny uwzględniać wysokość typowych wydatków z tego tytułu, zważywszy na środowisko, tradycje i zwyczaje lokalne (zob. M. Safjan (w:) K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2013, s.1305), zaś ustalając zwyczaje panujące w danym środowisku, należy kierować się kryteriami obiektywnymi, odniesionymi do danego kręgu podmiotów (zob. wyrok SN z dnia 9 marca 2007 r., sygn. V CSK 459/2006, LexPolonica nr 1275495).

Odnosząc powyższe uwagi do przedmiotowej sprawy, w pierwszej kolejności zaznaczenia wymaga, iż Sąd za nieuzasadnioną uznał kwotę 14.969 zł wydatkowaną przez powódkę na nagrobek syna. W ocenie Sądu taka kwota jest nieadekwatna nie tylko do typowych i przeciętnych wydatków z tego tytułu, ale też i do sytuacji materialnej powódki oraz jej rodziny. Z tego względu okoliczność, że inne groby na cmentarzu są podobne, nie ma znaczenia, zresztą o cenie nagrobka decyduje nie tylko jego wygląd, ale też i budulec, z którego został wykonany oraz inne dodatkowe elementy. Biorąc zatem pod uwagę przeciętne ceny nagrobków, jak też i zwyczaje panujące w środowisku powódki (powódka mieszka na wsi) oraz jej sytuacją majątkową, Sąd za uzasadniony uznał koszt nagrobka wynoszący połowę kwoty zapłaconej przez powódkę, tj. kwotę 7.484,50 zł.

Za częściowo nieuzasadnione Sąd poczytał koszty odzieży żałobnej. Z załączonych przez powódkę faktur VAT (k. 21 i 22) wynika, że zakupiła ona m.in. 3 koszule (z czego jedną za cenę 39 zł, a dwie po 99 zł) oraz 3 krawaty (z czego jeden za cenę 49 zł, a dwa po 45 zł). Powódka nie sprecyzowała jednak, dla kogo te elementy garderoby zostały zakupione, dlatego kierując się zasadami doświadczenia życiowego, Sąd doszedł do przekonania, iż zostały one zakupione dla zmarłego syna Ł. oraz dla męża i syna M.. O ile uwzględnić należało zakup ubrań dla zmarłego i dla męża, o tyle koszt ubrań zakupionych dla syna powinien być ewentualnie dochodzony przez niego w ramach przysługującego mu odszkodowania, a nie przez powódkę. Z tego względu Sąd pomniejszył – wynikającą z załączonych faktur VAT (k. 20-22) łączną kwotę 561 zł poniesioną przez powódkę na zakup odzieży żałobnej – o kwotę 144 zł, stanowiącą równowartość 1 koszuli (99 zł) i 1 krawata (45 zł). W tym zakresie za uzasadnioną Sąd uznał zatem kwotę 417 zł.

W ocenie Sądu nieuzasadniony był również zakup dwóch wieńców (faktura VAT k. 23), ponieważ zwyczajowo przyjęte jest, że rodzice składają na grobie dziecka jeden wspólny wieniec. Kierując się zasadami doświadczenia życiowego, Sąd doszedł do przekonania, iż dla rodziców zakupiony został droższy wieniec o wartości 350 zł, jako pochodzący od dwóch osób, dlatego uwzględnieniu nie podlegał tańszy wieniec o wartości 225 zł.

Ponadto Sąd podzielił zastrzeżenia pozwanego co do kosztów wykupu miejsca na cmentarzu i piwnicy na 3 trumny, wynoszących odpowiednio 1.458 zł i 2.268 zł (faktura VAT k. 24). W ocenie Sądu pozwany powinien być obciążony jedynie kosztami odnoszącymi się do zmarłego, gdyż to w związku z jego śmiercią ponosi odpowiedzialność. W konsekwencji więc wymienione wydatki uwzględnić należało w 1/3 ich wysokości, a więc odpowiednio w kwocie 486 zł i 756 zł.

Sąd w całości za uzasadnione uznał natomiast koszty organizacji pogrzebu, w tym koszt trumny, tabliczki, przygotowania zwłok, wystawienia w kaplicy, autokarawanu, nekrologów, przywozu księdza, pochowania zwłok oraz

autokaru, które wyniosły łącznie 3.618 zł, a które ocenić należało jako odpowiadające powszechnym zwyczajom i niewygórowane.

Z łącznie dochodzonej przez powódkę tytułem kosztów pogrzebu kwoty 24.153 zł Sąd za uzasadnioną uznał zatem kwotę 13.327,50 zł, w pozostałym zaś zakresie żądanie powódki oddalił. Dodać przy tym wypada, że powódka nie udowodniła innych kosztów, które wskazała w załączonym do pozwu oświadczeniu (k. 17), tj. kosztów zniczy i kwiatów nabywanych przez 11 miesięcy od śmierci syna, kosztów paliwa na dojazd do szpitala do syna oraz ofiary dla księdza, jak też nie udowodniła podanych w tym oświadczeniu kosztów pochówku i stypy, które przewyższają koszty z tego tytułu wynikające z wiarygodnych faktur VAT. Zresztą nawet jeśliby udowodnione zostały koszty zniczy i kwiatów nabywanych przez powódkę po śmierci syna oraz koszty paliwa na dojazd do szpitala do syna, to ich zwrot i tak nie mógłby być one zasądzone na podstawie art. 446 § 1 k.c., ponieważ tego rodzaju wydatki nie pozostają w związku z pogrzebem.

O odsetkach od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów pogrzebu Sąd orzekł na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i § 2 k.c.

Jak już była wcześniej mowa, dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne. Zobowiązania z czynów niedozwolonych – a taki czyn stanowił pochodną odpowiedzialności pozwanego – są bezterminowe, to znaczy termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania. W tej sytuacji, zgodnie z art. 455 k.c., świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Stan opóźnienia pojawia się zatem wtedy, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy, należy wskazać, iż żądanie zwrotu kosztów pogrzebów powódka zawarła w pozwie, który doręczony został stronie pozwanej w dniu 25 sierpnia 2014 roku. Wobec tego roszczenie zgłoszone w pozwie stało się wymagalne od dnia następnego po jego doręczeniu, tj. 26 sierpnia 2014 roku i od tej daty należało zasądzić ustawowe odsetki, oddalając powództwo w zakresie odsetek za wcześniejszy okres.

W tym miejscu zaznaczyć wypada, że podnoszone przez pozwanego uwagi co do skuteczności doręczenia pozwu są niezrozumiałe. Zgodnie z art. 133 § 2a k.p.c. pisma procesowe dla przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego na podstawie odrębnych przepisów doręcza się na adres wskazany w rejestrze, chyba że strona wskazała inny adres dla doręczeń. Przepis art. 135 § 1 k.p.c. przewiduje natomiast możliwość dokonania doręczenia w miejscu „gdzie się adresata zastanie”. Skoro więc na potwierdzeniu odbioru przesyłki zawierającej pozew (k. 59) widnieje pieczęć powoznego oraz znajduje się adnotacja, iż przesyłkę wydano upoważnionemu pracownikowi, to doręczenie pozwu było skuteczne, a nadto w świetle art. 61 § 1 k.c. powódka skutecznie wyraziła wobec pozwanego swoje żądanie zwrotu kosztów pogrzebu, gdyż jej oświadczenie dotarło do pozwanego w taki sposób, że mógł się z nim zapoznać.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., tj. zostały one stosunkowo rozdzielone. W odniesieniu do każdego z powodów należało dokonać odrębnych rozliczeń z uwagi na łączące ich w niniejszej sprawie współuczestnictwo formalne (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Powód J. S. (3) wygrał sprawę w 75 % (z dochodzonej przez powoda kwoty 80.000 zł zasądzone kwotę 60.000 zł). Powód poniósł koszty w wysokości 3.617 zł, na które składają się opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych i koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, ustalonej zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokatów oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163 poz. 1348 z późn. zm.). Powodowi zatem należy się zwrot kosztów w wysokości 2.712,75 zł stosownie do wysokości wygranej. Pozwany w stosunku do powoda wygrał sprawę w 25 %, a poniósł koszty w wysokości 3.617 zł, na które składają się opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych i koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, ustalonej zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163 poz. 1349 z późn. zm.), zatem powód powinien zwrócić pozwanemu

kwotę 904,25 zł. Po potrąceniu wzajemnych należności stron z tytułu kosztów, do zapłaty przez pozwanego na rzecz powoda pozostaje kwota 1.808,50 zł i taką też kwotę Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powódka D. S. (1) wygrała sprawę w 90 % (z dochodzonej przez powódkę łącznie kwoty 104.153 zł zasądzono kwotę 93.327,50 zł). Powódka poniosła koszty w wysokości 3.617 zł, na które składają się opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych i koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, ustalonej zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokatów oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163 poz. 1348 z późn. zm.). Powódce zatem należy się zwrot kosztów w wysokości 3.255,30 zł stosownie do wysokości wygranej. Pozwany w stosunku do powódki wygrał sprawę w 10 %, a poniósł koszty w wysokości 3.617 zł, na które składają się opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych i koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, ustalonej zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163 poz. 1349 z późn. zm.), zatem powódka powinna zwrócić pozwanemu kwotę 361,70 zł. Po potrąceniu wzajemnych należności stron z tytułu kosztów procesu, do zapłaty przez pozwanego na rzecz powódki pozostaje kwota 2.893,60 zł i taką też kwotę Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powodowie byli zwolnieni od kosztów sądowych (postanowienie k. 57), dlatego w sprawie pozostały nieuiszczone koszty sądowe, które wyniosły:

- w odniesieniu do powoda J. S. (1) łącznie kwotę 4.615,46 zł, na co złożyły się opłata od pozwu w wysokości 4.000 zł oraz wypłacone tymczasowo ze Skarbu Państwa wynagrodzenie biegłej z zakresu psychologii w wysokości 615,46 zł (rachunki i postanowienie k. 94-96),

- w odniesieniu do powódki D. S. (1) łącznie kwotę 5.823,46 zł, na co złożyły się opłata od pozwu w wysokości 5.028 zł oraz wypłacone tymczasowo ze Skarbu Państwa wynagrodzenie biegłej z zakresu psychologii w wysokości 615,46 zł (rachunki i postanowienie k. 94-96).

Na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.s.c. w zw. art. 100 k.p.c. Sąd, stosownie do wyniku sprawy, w zakresie uwzględnionych powództw nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych łącznie kwotę 8.702,71 zł, tj. w zakresie uwzględnionego powództwa powoda J. S. (4) – kwotę 3.461,60 zł (4.615,46 zł x 75%), zaś w zakresie uwzględnionego powództwa powódki D. S. (1) – kwotę 5.241,11 zł (5.823,46 zł x 90%).

Sąd nie obciążył powodów kosztami sądowymi w zakresie, w jakim przegrali sprawę. Zgodnie z art. 113 ust. 4 u.k.s.s.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może odstąpić od przewidzianego w ust. 2 i ust. 3 tego przepisu obciążenia kosztami, które co do zasady w zakresie, w jakim nie obciążają przeciwnika sąd powinien nakazać ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz strony, której czynność spowodowała ich powstanie (art. 113 ust. 2 pkt 1 u.k.s.s.c.). W ocenie Sądu spełnione są przesłanki pozwalające na zastosowanie wobec powodów dobrodziejstwa przewidzianego w art. 113 ust. 4 u.k.s.s.c. Za skorzystaniem z możliwości nieobciążania powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi przemawia przede wszystkim charakter roszczenia powodów oraz ich sytuacja materialna.